

Ekonomicko-správní fakulta Masarykovy univerzity v Brně
Katedra Veřejné ekonomie

***Seminární práce do předmětu
Ekonomika veřejného sektoru***

Téma: Justice: Soudnictví včetně ústavního soudu

Odevzdáno: 31.12.2009

Vypracovala: Eva Nedorostková

Obsah

1	Úvod.....	3
2	Podstata justice.....	4
3	Složky justice	5
3.1	Složky spadající pod Ministerstvo spravedlnosti ČR.....	5
3.1.1	Obecné soudnictví	5
3.1.2	Správní soudnictví.....	6
3.1.3	Státní zastupitelství	6
3.1.4	Vězeňství.....	7
3.1.5	Probační a mediační služba	7
3.1.6	Rejstřík trestů	7
3.1.7	Justiční akademie	8
3.1.8	Institut pro kriminologii a sociální prevenci	8
3.2	Složky nespádající pod Ministerstvo spravedlnosti ČR.....	8
3.2.1	Ústavní soud České republiky.....	8
3.2.2	Advokacie.....	9
3.2.3	Notářství.....	10
3.2.4	Veřejný ochránce práv (ombudsman)	11
4	Financování justice.....	11
4.1	Hospodaření soudů obecného soudnictví a správního soudnictví	11
4.2	Hospodaření Ústavního soudu ČR.....	12
5	Efektivnost justice	13
5.1	Prameny nefunkčnosti justice	13
5.2	Kroky vedoucí ke zdůvěryhodnění justice.....	13
6	Aktuální problémy v odvětví.....	14
7	Systém justice ve vybraném státu EU	15
7.1	Belgie	15
7.1.1	Struktura soudů v Belgii.....	15
7.1.2	Srovnání struktury soudů Belgie a České republiky	16
8	Závěr.....	17
	Použité zdroje.....	18

1 Úvod

Moc ve státě je rozdělena na zákonodárnou, výkonnou a soudní. Každá má přesně vymezenou působnost a k jejímu naplňování svěřené kompetence, přičemž existují určité kontrolní a garanční mechanismy, jejichž úkolem je zabránit překračování působnosti a nepřiměřené kumulaci moci.

Mezi zásady, kterými se řídí dělba moci patří:

- oddělenost mocí
- neslučitelnost mocí
- nezávislost mocí
- samostatnost mocí
- rovnováha mocí
- nezodpovědnost mocí (jedné vůči druhé)¹

Moje seminární práce je právě zaměřena na moc soudní, která je podle Ústavy vykonávána jménem republiky nezávislými soudy. Podrobně se zabývám nejen strukturou soudů a složek spadajících pod rezort ministerstva spravedlnosti, ale stručně jsem se zaměřila i na financování soudů v rámci příslušných kapitol státního rozpočtu.

Pro srovnání jsem v závěru práce zapracovala krátkou informaci o struktuře soudů v jednom z členských států EU – Belgii.

¹ Wikipedie otevřená encyklopedie, http://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Blba_moci

2 Podstata justice

Činnost justice jako realizace zvláštní funkce státu je podstatně rozdílná jak od funkcí zákonodárných, tak od funkcí organizačních, řídicích a výkonných. Justice ochraňuje právní řád a subjektivní práva i zákonem chráněné zájmy fyzických a právnických osob, jakož i zájmy státu, a to zákonem určenými postupy a v zákonem stanovených procesních formách.²

Podíváme-li se na tento problém z historického hlediska bývá za nejstarší právní dokument označována **Magna Charta Libertatum**, nebo-li také Velká listina práv a svobod z roku 1215. Byl to první právní, anglicky psaný dokument, který omezoval panovníkovy pravomoci vůči jeho poddaným na základě zákona. Magna charta prakticky ve středověku nijak výrazně neomezovala pravomoci panovníka, ale v době občanské války se stala důležitým symbolem pro ty, kteří chtěli zdůraznit, že jednání krále podléhá zákonům.³ Z toho vychází i další anglické ústavní dokumenty, zejména **Habeas Corpus Act** z roku 1679 a **Bill of Rights** z roku 1689.

Habeas Corpus Act ustanovuje právo na legitimní a důstojné zacházení, je to jedno z nejdůležitějších ustanovení pro moderní dobu.

Bill of Rights nebo-li Listina o právech bylo písemné potvrzení práv anglického parlamentu, vydané Vilémem Oranžským a jeho manželkou Marií II při jejich korunovaci. V této listině bylo mimo jiné potvrzeno, že král nesmí bez souhlasu parlamentu zvýšit daně, poslanec parlamentu se zodpovídá výlučně a jen před parlamentem a ne před králem či královskými soudy. Král smí mít v dobách míru vojsko jen se souhlasem parlamentu. Bill of Rights platí dodnes jako základ parlamentní demokracie.⁴

Právo na soudní ochranu bylo zakotveno i ve francouzských a amerických ústavních normách. Je to zejména již francouzská ústava z roku 1791 a dodatky V-VII Ústavy Spojených států amerických z roku 1791.

Právo na soudní ochranu bylo také zakotveno v nejvýznamnějších mezinárodních právních dokumentech. Především je důležité upozornit na Všeobecnou deklaraci lidských práv přijatou Organizací spojených národů v roce 1948. Dalším důležitým mezinárodním dokumentem, v němž je vyjádřeno právo na soudní ochranu je Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod uzavřená v Římě na půdě Rady Evropy roku 1950.⁵

Z českých ústavních dokumentů je to především **Listina základních práv a svobod**, která byla přijata usnesením předsednictva České národní rady z 16.12.1992. Práva a svobody obsažené v Listině jsou odvozeny z přirozeného práva, což znamená, že nebyly vytvořené zákonodárcem a to má za následek to, že není možné je zákonem zrušit nebo nadměru omezit.

² Rektořík, J. a kol. *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*, Ekopress, s.r.o. druhé aktualizované vydání 2007, ISBN 978-80-869229-29-3, s.84

³ Wikipedie otevřená encyklopedie, http://cs.wikipedia.org/wiki/Magna_charta_libertatum

⁴ Wikipedie otevřená encyklopedie, http://cs.wikipedia.org/wiki/Bill_of_Rights

⁵ Schelleová, I. a kol. *Organizace justice a právní služby*, KEY Publishing s.r.o. Ostrava 2008, ISBN 978-80-87071-68-7

3 Složky justice

3.1 Složky spadající pod Ministerstvo spravedlnosti ČR

3.1.1 Obecné soudnictví

Obecné soudnictví tvoří hierarchie soudů o několika úrovních. Právní rámec jejich postavení je zakotven v zákoně č.6/2002 Sb., o soudech a soudcích:

Nejvyšší soud se sídlem v Brně je nejvyšším článkem soustavy obecných soudů České republiky. Nejvyšší soud se skládá z předsedy a místopředsedů, které jmenuje prezident České republiky, a dalších soudců. V současnosti je předsedkyní nejvyššího soudu v České republice Iva Brožová. Základem rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu je rozhodování o mimořádných opravných prostředcích – o dovoláních a stížnostech pro porušení zákona. Vedle toho Nejvyššímu soudu přísluší určitá speciální agenda – uznání rozhodnutí zahraničních soudů, povolení průvozu osoby podle evropského zatýkacího rozkazu v rámci Evropské unie i v rámci vydávání do ciziny.⁶

Vrchní soudy, které máme v České republice dva se sídlem v Praze a Olomouci. Jejich jedinou agendou je rozhodování o řádných prostředcích proti rozhodnutím krajských soudů tam, kde tyto soudy rozhodují v I. stupni, například ve věcech ochrany osobnosti nebo o nejzávažnějších trestných činech. Existence vrchních soudů je mnohými kritizována jako nadbytečná a je poukazováno na nízkou kvalitu a malou relevanci jejich rozhodovací činnosti, podmíněnou i tím, že tyto soudy na rozdíl od Nejvyššího soudu nezveřejňují svou judikaturu.⁷

Krajské soudy, kterých je v České republice osm, dva se sídlem v Praze a to Krajský soud pro Středočeský kraj a Městský soud v Praze, dále v Ústí nad Labem, v Hradci Králové, v Plzni, v Českých Budějovicích, v Brně a Ostravě. Krajské soudy se skládají z předsedy soudu, místopředsedů soudu, předsedů senátů a dalších soudců. Krajské soudy rozhodují o řádných opravných prostředcích proti rozhodnutím okresních soudů, a dále je jim svěřena rozsáhlá prvoinstanční agenda, například rozhodování v některých obchodních věcech, ve sporech o ochranu osobnosti nebo nejzávažnějších trestných činech. Tato dichotomie je mnohými kritizována jako nadbytečná, zbytečně složitá pro účastníky nepřiměřeně zatěžující a je navrhováno, aby i tyto věci projednávaly v I. stupni okresní soudy.⁸

Okresní soudy, jsou nejnižší úrovní této hierarchie. V České republice existuje 85 okresních soudů. V Praze a v Brně mají tyto soudy odlišné názvy (Obvodní soud pro Prahu 1 až 10, resp. Městský soud v Brně). Okresní soudy se skládají z předsedy soudu, místopředsedy, nebo místopředsedů soudu, předsedů senátů a dalších soudců. Okresní soudy rozhodují jako soudy I. stupně všude tam, kde daná agenda není svěřena krajským soudům. Okresním soudům je

⁶ Schelleová, I. a kol. Organizace justice a právní služby, KEY Publishing s.r.o. Ostrava 2008, ISBN 978-80-87071-68-7

⁷ Wikipedie otevřená encyklopedie, http://cs.wikipedia.org/wiki/Vrchn%C3%AD_soudy

⁸ Wikipedie otevřená encyklopedie, http://cs.wikipedia.org/wiki/Krajsk%C3%A9_soudy

obecně vytýkána velmi nízká kvalita rozhodování. Zvláště složitější věci rozhodují proto fakticky odvolací (krajské) soudy, které prvoinstanční rozhodnutí opakovaně, často i několikrát po sobě vracejí okresnímu soudu s pokyny, jak má postupovat. To je jedním z hlavních důvodů pomalosti soudního rozhodování, jež ve svém důsledku vede k paralýze systému a efektivní nevymahatelnosti práva.⁹

Pro činnost soudů je charakteristická jejich **nezávislost**, která se u jiných státních orgánů nemůže uplatňovat. Soud je tak při rozhodování konkrétní věci zbaven všech vnějších vlivů a je vázán pouze zákonem a svědomím soudců. Ve vztazích mezi jednotlivými hierarchicky postavenými soudy se neuplatňuje služební podřízenost ani v rámci instančního řízení. Soud nižší instance je sice vázán právním názorem soudu vyšší instance v konkrétní projednávané věci, avšak své nové rozhodnutí vynáší na základě vnitřního přesvědčení, založeného na zjištěných skutečnostech. To znamená, že opakované soudní rozhodnutí může být stejné, aniž by tím vznikaly jakékoliv mocensko – právní důsledky pro soud nižší instance.¹⁰

3.1.2 Správní soudnictví

Postavení správních soudů je rovněž upraveno zákonem č.6/2002 Sb., o soudech a soudcích.

Ve správním soudnictví soudy rozhodují o správních žalobách fyzických a právnických osob, které se domáhají ochrany před nezákonným rozhodnutím nebo postupem orgánů veřejné moci. V České republice se správní soudnictví řídí soudním řádem správním a je jen částečně odděleno od systému obecných soudů. V prvním stupni o žalobách rozhoduje příslušný krajský soud, v druhém stupni pak Nejvyšší správní soud.

Krajské soudy ve věcech správního soudnictví, nestanoví-li zákon jinak, rozhodují ve specializovaných senátech složených z předsedy a dvou soudců

Nejvyšší správní soud se sídlem v Brně, jako vrcholný soudní orgán ve věcech patřících do pravomoci soudů ve správním soudnictví zajišťuje jednotu a zákonnost rozhodování tím, že rozhoduje o kasačních stížnostech v případech stanovených soudním řádem správním. Nejvyšší správní soud dále rozhoduje ve věcech volebních, ve věcech rozpuštění politických stran a politických hnutí, pozastavení nebo znovuoobnovení jejich činnosti a o zrušení opatření obecné povahy nebo jeho části pro rozpor se zákonem. Do pravomoci Nejvyššího správního soudu patří rovněž rozhodování některých kladných nebo záporných kompetenčních sporů mezi orgány veřejné správy. Nejvyšší správní soud je také kárným soudem pro řízení ve věcech soudců a státních zástupců.

Nejvyšší správní soud se skládá z předsedy soudu, místopředsedy soudu, předsedů kolegií, předsedů senátů a dalších soudců.¹¹

3.1.3 Státní zastupitelství

Státní zastupitelství je vymezeno v Ústavě, jako součást moci výkonné. Jejich samotné postavení je upraveno v zákoně č.283/1993 Sb. o státním zastupitelství.

⁹ Wikipedie otevřená encyklopedie, http://cs.wikipedia.org/wiki/Okresn%C3%AD_soudy

¹⁰ Rejzler, J. a kol. Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru, Ekopress, s.r.o. druhé aktualizované vydání 2007, ISBN 978-80-869229-29-3, s.85

¹¹ Nejvyšší správní soud, http://www.nssoud.cz/default.aspx?cls=art&art_id=1

Jde o soustavu úřadů, určených k zastupování státu v případech určených zákonem. Těžiště činnosti státních zastupitelství spočívám v trestním řízení – podává jménem státu obžalobu. V občanském řízení podává návrh na jeho zahájení (v případech dle zákona).¹²

Do roku 1989 vykonávala funkci zástupce státu v obžalobách prokuratura. Ta se zprofanovala tím, že realizovala požadavky politické moci (KSC). Zúčastňovala se aktivně na politických represích, na politických procesech.

Hierarchické uspořádání státního zastupitelství v české republice je obdobné, jako uspořádání soudnictví. Nejvyšší státní zastupitelství se sídlem v Brně, vrchní státní zastupitelství se sídly v Olomouci a v Praze a dále krajská státní zastupitelství (7+1) se sídly v dřívějších krajských městech a v Praze a jako nejnižší instance okresní státní zastupitelství (75+10) se sídly v okresních městech a v Praze. Ministr spravedlnosti je přímým nadřízeným nejvyššího státního zástupce.¹³

3.1.4 Vězeňství

Postavení této složky je upraveno zákonem č. 555/1992 Sb., o vězeňské službě a justiční stráži ČR.

Vězeňství je činnost státu v rámci platného trestního práva, která je zaměřena na zadržování pachatelů trestné činnosti za účelem trestního řízení (výkon vazby), jejich dočasnou izolaci od společnosti spojenou s nápravou (výkon trestu odnětí svobody), nebo na jejich trvalou izolaci od společnosti (výkon doživotního trestu odnětí svobody). Vězeňská služba spravuje a střeží vazební vězňovny a vězňovny, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů a státních zastupitelství a v jiných místech činnosti soudů, vede evidenci osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody na území České republiky, provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody na území České republiky.¹⁴

3.1.5 Probační a mediační služba

Probační a mediační služba (dále PMS) ČR je státní institucí, organizační složkou státu.

V jejím čele stojí ředitel přímo jmenovaný a odvolávaný ministrem spravedlnosti.¹⁵

PMS usiluje o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností a současně organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality.¹⁶

3.1.6 Rejstřík trestů

Rejstřík trestů zabezpečuje pro fyzické osoby a orgány veřejné správy výpisy nebo opisy z rejstříku trestů.

¹² Rektořík, J. *Ekonomika veřejného sektoru*, DSO, Masarykova univerzita v Brně 2005, ISBN 80-210-3505-6, s.42

¹³ Rektořík, J. a kol. *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*, Ekopress, s.r.o. druhé aktualizované vydání 2007, ISBN 978-80-869229-29-3, s.88

¹⁴ Vězeňská služba české republiky, přístupné z <http://www.vscr.cz/clanky/?cl_id=460>

¹⁵ Rektořík, J. *Ekonomika veřejného sektoru*, DSO, Masarykova univerzita v Brně 2005, ISBN 80-210-3505-6, s.44

¹⁶ Rektořík, J. a kol. *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*, Ekopress, s.r.o. druhé aktualizované vydání 2007, ISBN 978-80-869229-29-3, s.96

3.1.7 Justiční akademie

Tato instituce se zabývá vzděláváním několika cílových skupin – jde zejména o soudce, státní zástupce, vedení soudů a státních zastupitelství, vyšší soudní úředníky a asistenty soudců. Své sídlo má v Kroměříži.¹⁷

3.1.8 Institut pro kriminologii a sociální prevenci

Jedná se o teoretické, výzkumné a analytické pracoviště mezioborového zaměření, jehož činnost se soustředí na vytváření, udržování a aktualizaci poznatkové základny o stavu vývoji kriminality a trestní politiky v ČR.¹⁸

3.2 Složky nespádající pod Ministerstvo spravedlnosti ČR

3.2.1 Ústavní soud České republiky

Pravomoci a postavení Ústavního soudu upravuje zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu. Ústavní soud České republiky není součástí systému obecných soudů, ale jeho základním posláním je zejména chránit ústavnost, základní práva a svobody vyplývající z Ústavy, Listiny základních práv a svobod a dalších ústavních zákonů České republiky a také garantovat ústavní charakter výkonu státní moci, a to i proti rozhodnutí obecných soudů, která by nebyla s ústavním pořádkem České republiky v souladu.

Sídlem ústavního soudu je Brno (v budově zemské sněmovny, kde od roku 1991 sídlil ústavní soud ČSFR).

Je zakázáno shromáždění v okruhu sto metrů od budov Ústavního soudu nebo od míst, kde ústavní soud jedná.¹⁹

Ústavní soud ve své judikatuře zdůrazňuje, že není nejvyšším článkem systému obecných soudů, ale de facto slouží jako poslední instance ve vnitrostátním soudním systému. Proti jeho rozhodnutí existuje už jen jediný prostředek nápravy, a to stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva ve Štrasburku.

Ústavní soud podle čl. 87 Ústavy rozhoduje:

1. o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem,
2. o zrušení jiných právních předpisů (např. nařízení vlády, ministerských vyhlášek, obecně závazných, vyhlášek a nařízení obcí a krajů) nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem nebo se zákonem
3. o ústavní stížnosti orgánů územní samosprávy proti nezákonnému zásahu státu,
4. o ústavní stížnosti právnických nebo fyzických osob proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do jim ústavně zaručených základních práv a svobod,
5. o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věcech ověření volby poslance nebo senátora,

¹⁷ Oficiální server českého soudnictví, <http://portal.justice.cz/justice2/Soud/soud.aspx?o=203&j=213&k=2027>

¹⁸ Institut pro kriminologii a sociální prevenci, <http://www.ok.cz/iksp/>

¹⁹ 182/1993 Sb., ZÁKON ze dne 16.června 1993 o Ústavním soudu, §25

6. v pochybnostech o ztrátě volitelnosti a o neslučitelnosti funkcí poslance nebo senátora podle čl. 25 Ústavy České republiky,
7. o ústavní žalobě Senátu proti prezidentu republiky podle čl. 65 odst. 2 Ústavy České republiky
8. o návrhu prezidenta republiky na zrušení usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu podle čl. 66 Ústavy České republiky,
9. o opatřeních nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu, které je pro českou republiku závazné, pokud je nelze provést jinak,
10. o tom, zda rozhodnutí o rozpuštění politické strany nebo jiné rozhodnutí týkající se činnosti politické strany je ve shodě s ústavními nebo jinými zákony,
11. spory o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územní samosprávy, nepřísluší-li podle zákona jinému orgánu,
12. o souladu mezinárodní smlouvy podle čl. 10a a 49 Ústavy České republiky s ústavním pořádkem, a to před její ratifikací.

Složení Ústavního soudu

Ústavní soud je tvořen patnácti soudci, kteří rozhodují ve čtyřech tříčlenných senátech nebo v plénu. Soudce Ústavního soudu jmenuje se souhlasem Senátu a Parlamentu prezident republiky na dobu deseti let, přičemž opakování mandátu Ústava nezakazuje. Soudcem Ústavního soudu může být jmenován bezúhonný občan, který je volitelný do Senátu tzn. musí mít věk nad 40 let, má vysokoškolské právnické vzdělání a byl nejméně deset let činný v některém právnickém povolání.²⁰

Současné složení:

▪ Předseda ústavního soudu	Pavel Rychetský
▪ Místopředsedové	Eliška Wagnerová, Pavel Holänder
▪ Další soudci	František Duchoň, Jiří Mucha, Miloslav Výborný, Vojen Güttler, Dagmar Lastovecká, Jan Musil, Jiří Nykodým, Stanislav Balík (mladší), Michaela Židlická, Ivana Janů, Vlasta Formánková, Vladimír Kůrka

Diskutovaná kauza ústavního soudu

Momentálně asi největší rozruch vyvolala **kauza o zrušení předčasných voleb do Poslanecké sněmovny**, v souvislosti s tímto případem se hovořilo i o ústavní krizi. Ústavní soud zrušil předčasné volby na základě ústavní stížnosti nezařazeného poslance Miloše Melčáka. Který podal stížnost za porušení Listiny základních lidských práv a svobod, z které plyne právo na nerušený výkon veřejné funkce. Ústavní soud neshledal důvody odmítnutí ústavní stížnosti a předčasné volby byly zrušeny.²¹

3.2.2 Advokacie

Její postavení upravuje zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii.

V nejširším slova smyslu můžeme advokacii chápat, jako činnost, spočívající v udělování právních rad, právních naučení a v obhajování zájmů jiných osob před soudem, případně jinými orgány. Advokátem může být pouze osoba zapsaná v seznamu advokátů České advokátní komory. Do seznamu komora запиše na základě písemné žádosti každého, kdo splňuje následující podmínky:

²⁰ Wikipedie otevřená encyklopedie,

http://cs.wikipedia.org/wiki/%C3%A9Astavn%C3%AD_soud_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky

²¹ Aktuálně.cz, <http://aktualne.centrum.cz/domaci/volby-2009/clanek.phtml?id=646427>

- Má plnou způsobilost k právním úkonům
- Je bezúhonný
- Získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva studiem na vysoké škole v České republice (případně jiné uznatelné vzdělání)
- Vykonával po dobu alespoň tří let právní praxi jako advokátní koncipient
- Složil advokátní zkoušku
- Složil do rukou předsedy Komory slib

Advokát může vykonávat advokacii:

- Samostatně – jako podnikatel
- Jako účastník sdružení advokátů bez právní subjektivity – vzájemné vztahy mají upraveny zvláštní písemnou smlouvou
- Jako společník obchodní společnosti, a to veřejné obchodní společnosti, komanditní společnosti nebo společnosti s ručením omezeným
- V pracovním poměru k samostatnému advokátovi či advokátní obchodní společnosti (tzv. zaměstnaný advokát)

V období komunistického režimu advokáti poskytovali své služby v rámci tzv. advokátních poraden sdružených v krajských sdruženích advokátů. Krajská sdružení byla socialistickými organizacemi. Po listopadu 1989 došlo k privatizaci advokacie. Zároveň začal počet advokátů prudce stoupat, zatímco v roce 1989 jich bylo asi 500, v roce 2006 Česká advokátní komora evidovala na 8000 činných advokátů.²²

3.2.3 Notářství

Notářskou činností ve smyslu zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, se rozumí taková činnost, kterou vykonává notář v rozsahu, v jakém mu ji zákonodárce svěřil. Rozsah této činnosti není ve všech zemích stejný, a tak rozlišujeme notářskou činnost v užším a širším slova smyslu.

Za notářskou činnost v užším slova smyslu můžeme považovat například sepisování notářských listin, osvědčování právních úkonů či právně významných skutečností, ověřování podpisů atd. Notář zde vystupuje jako veřejný úředník, má tedy charakter funkcionáře.

Notářskou činností v širším slova smyslu, jak je v některých státech pojímána, rozumíme tu činnost, v níž je obsažen prvek soudní nebo správní, například sem můžeme zařadit: řízení o dědictví, registrace smluv, řízení o úschovách, exekuce prodejem nemovitostí, veřejné dražby atd.²³

Notáři nevytváří soustavu podřízených a nadřízených orgánů. Povinně se organizují v notářských komorách zřízených v obvodu krajského soudu a Městského soudu v Praze. Pro jejich činnost je jim vymezen přesně stanovený obvod, ve kterém nemůže působit více notářů.²⁴

²² Wikipedie otevřená encyklopedie,

http://cs.wikipedia.org/wiki/Advok%C3%A1t#Advokacie_v_.C4.8Cesk.C3.A9_republice

²³ Schelleová, I. a kol. Organizace justice a právní služby, KEY Publishing s.r.o. Ostrava 2008, ISBN 978-80-87071-68-7

²⁴ Rektorič, J. a kol. Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru, Ekopress, s.r.o. druhé aktualizované vydání 2007, ISBN 978-80-869229-29-3, s.99

3.2.4 Veřejný ochránce práv (ombudsman)

Jeho postavení upravuje zákon č.349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv.

Veřejný ochránce práv působí k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších institucí, které je v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu, jakož i před nečinností státních úřadů a dalších institucí, a tím přispívá k ochraně základních práv a svobod. Veřejného ochránce práv volí Poslanecká sněmovna na funkční období šesti let ze čtyř kandidátů (občanů ČR, kteří mají právo volit, starších 40 let).²⁵ Momentálně funkci ombudsmana v České republice vykonává JUDr. Otakar Motejl.

4 Financování justice

4.1 Hospodaření soudů obecného soudnictví a správního soudnictví

Ekonomika soudů vychází ze správy soudnictví. Úkolem správy soudnictví je vytvářet soudům podmínky k řádnému výkonu své činnosti po stránce organizační, hospodářské, finanční, personální a výchovné a dohlížet na plnění svěřených úkolů. Správa nesmí proto zasahovat do činnosti soudů způsobem, který by ohrožoval soudcovskou nezávislost. Nejvyšším orgánem správy soudnictví je Ministerstvo spravedlnosti.²⁶

Správa soudu vychází z těchto základních dokladů:

- Organizační schéma a popisy práce,
- Rozvrh práce soudu,
- Zásady pro výpočet pracovníků,
- Rozpočet soudu: mzdy pojistné, věcné výdaje, finanční prostředky pro tvorbu FKSP,
- Investiční výdaje (po úroveň krajských soudů)

Přidělené finanční prostředky jsou čerpány z kapitoly č. 336 (Ministerstvo spravedlnosti)

Ukazatele kapitoly 336 Ministerstvo spravedlnosti

Příloha č.4 k zákonu č.475/2008 Sb.

v tis. Kč

Souhrnné ukazatele		
Příjmy celkem		2 492 504
Výdaje celkem		21 687 449
Specifické ukazatele - příjmy		
Daňové příjmy	(bez příjmů z povinného pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti)	0
Příjmy z pojistného na soc. zabezp. a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti		740 211
V tom:		657 965

²⁵ Rektořík, J. Ekonomika veřejného sektoru, DSO, Masarykova univerzita v Brně 2005, ISBN 80-210-3505-6, s.44

²⁶ Peková, J. Pilný, R. Jetmar, M. Veřejná správa a finance veřejného sektoru, 3. aktualizované rozšířené vydání, nakl. ASPI a.s. 2008, s.548, ISBN 80-7357-052-1

▪ pojistné na důch. pojištění		
▪ pojistné na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměst.		82 246
Nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery		1 752 293
Specifické ukazatele - výdaje		
Výdajový blok – výdaje justiční část		13 342 297
V tom:		31 907
▪ výdaje spojené s výkonem předsednictví ČR v Radě EU		
▪ platy soudců		3 048 145
▪ platy státních zástupců		1 111 286
▪ Ostatní výdaje justiční části		9 151 589
Výdajový blok – výdaje vězeňská část		8 344 522
V tom:		604 000
▪ Dávky důchodového pojištění		
▪ Ostatní soc. dávky		675 510
▪ Ostatní výdaje vězeňské části		7 065 012

Výše uvedené soudy hospodaří podle rozpočtu schvalovaného ministerstvem spravedlnosti. Stěžejním příjmovým zdrojem jsou: příjmy od státu ze státního rozpočtu pro daný rok, příjmy od občanů, náhrady trestního a civilního řízení, náklady soudního řízení, náhrady za ustanovené advokáty (soudní poplatky). Výnosy ze soudních poplatků se odevzdávají v plném rozsahu do státního rozpočtu, netvoří tedy příjem jednotlivých soudů.

Okresní soudy jako soudy prvního stupně jsou financovány ze státního rozpočtu prostřednictvím příslušného krajského soudu.

Výdaje soudů jako organizačních složek státu se hradí ze státního rozpočtu. Soudy mohou přímo ovlivňovat pouze běžné výdaje. Výdaje jednotlivých soudů jsou tvořeny: mzdovými výdaji, výdaje na svědečné, znalečné, tlumočné aj. (jsou propláceny z výdajové kapitoly ministerstva spravedlnosti a následně vymáhány od odsouzených), výdaji na FKSP a kapitálovými výdaji.²⁷

4.2 Hospodaření Ústavního soudu ČR

Ústavní soud má samostatnou kapitolu státního rozpočtu č. 358. Tento soud je organizační složkou státu a jako správce kapitoly státního rozpočtu nemá žádné podřízené organizace. Mezi příjmy Ústavního soudu nenáleží soudní poplatky, protože řízení před tímto soudem nepodléhá soudním poplatkům. Mezi hlavní výdaje Ústavního soudu patří výdaje na platy soudců (měsíční plat ústavního soudce činí přes 90 000 Kč).²⁸

²⁷ Peková, J. Pilný, R. Jetmar, M. Veřejná správa a finance veřejného sektoru, 3. aktualizované rozšířené vydání, nakl. ASPI a.s. 2008, s.550, ISBN 80-7357-052-1

²⁸ Peková, J. Pilný, R. Jetmar, M. Veřejná správa a finance veřejného sektoru, 3. aktualizované rozšířené vydání, nakl. ASPI a.s. 2008, s.552, ISBN 80-7357-052-1

Ukazatele kapitoly 358 Ústavní soud

Příloha č. 4 k zákonu č. 475/2008 Sb.

v tis. Kč

Souhrnné ukazatele	
Příjmy celkem	0
Výdaje celkem	161 715
Specifické ukazatele - příjmy	
Nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem	0
Specifické ukazatele – výdaje	
Výdaje na zabezpečení plnění úkolů Ústavního soudu	161 715
V tom:	22 270
▪ Platy soudců	
▪ Náhrady výdajů spojených s výkonem funkce (zákon č. 236/1995 Sb.)	3 336
▪ Ostatní výdaje na zajištění činnosti ústavního soudu	136 109

5 Efektivnost justice

Základním znakem práva je jeho vynutitelnost. Realizací vynucení je pověřen stát. Jeho role ovšem nespočívá pouze ve vynucování práva, ale v realizaci celého právního řádu společnosti. Právě univerzální schopnost státu prosazovat na svém území obecnou vůli vyjádřenou v právním řádu (včetně prostředků donucení) je podstatou státní moci, základního atributu státu. Pokud tato státní moc vykonávána není, je ohrožena jedna z hlavních funkcí státu.²⁹

5.1 Prameny nefunkčnosti justice

Za faktory nefunkčnosti justice bývají označovány:

- Nedostatečná legislativa
- Nevhodný výběr osobností soudců
- Nevhodná organizační struktura soudů³⁰

5.2 Kroky vedoucí ke zdůvěryhodnění justice

K vytvoření či obnovení důvěry veřejnosti v soudy, soudce a justiční systém jako takový je nutno učinit několik velmi bolestivých kroků – bolestivých především pro soudce, neboť při jejich realizaci se budou muset vzdát řady prvků svého privilegovaného postavení.

K nejdůležitějším krokům náleží:

- Zrušení doživotního jmenování soudců
- Změněný způsob jmenování soudců
- Nastolení transparentní kárné odpovědnosti
- Systemizování a zprůhlednění vzdělávání soudců³¹

²⁹ Judr. Veselá Samková K. Přístupná a efektivní justice, nakl. Europlatform 2007, ISBN 978-80-254-1409-5, s.3

³⁰ Judr. Veselá Samková K. Přístupná a efektivní justice, nakl. Europlatform 2007, ISBN 978-80-254-1409-5, s.6

³¹ Judr. Veselá Samková K. Přístupná a efektivní justice, nakl. Europlatform 2007, ISBN 978-80-254-1409-5, s.19

6 Aktuální problémy v odvětví

Do této kapitoly jsem vybrala několik málo kauz, které byly nejvíce diskutovány mezi veřejností.

Znovuotevření kauzy Čunek

Ministryně spravedlnosti Daniela Kovářová znovu otevřela údajnou úplatkářskou kauzu místopředsedy KDU-ČSL Jiřího Čunka. Po prostudování spisu se rozhodla podat stížnost pro porušení zákona. Mnozí se ale hlasy, že ministryně nemůže podávat stížnost v případě, kdy trestní stíhání ukončilo rozhodnutí žalobce. Hlavním důvodem tohoto rozhodnutí je podle ministryně očistit dobré jméno českého soudnictví.

Stížnost podala ve prospěch i neprospěch obou účastníků řízení, tedy Jiřího Čunka a také Petra Hurty, šéfa společnosti HB Real, která měla Čunkovi údajný úplatek nabídnout.³²

Šéf ODS a premiér Mirek Topolánek se k tomu vyjádřil následovně: *“Do kauzy Čunek jsem nezasahoval ani nebudu. Domnívám se, že ministryně jedná dle svých kompetencí a nemohla dělat nic jiného. Nemám k tomu další žádný komentář.”*

Kauza justiční mafie

Kauzu justiční mafie znovu projedná soudce Cepl, rozhodl Ústavní soud. Ústavní soud zrušil verdikt vrchního soudu, který kauzu justiční mafie odebral soudci Vojtěchu Ceplovi, a zrušil rozhodnutí vrchního soudu. Cepl rozhodl, že Marie Benešová, která označila Nejvyšší státní zástupkyni Renatu Veseckou a některé soudce za justiční mafii, se jim nemusí omlouvat. Benešová tak chtěla poukázat na jejich angažovanost v údajné korupční kauze bývalého vicepremiéra Jiřího Čunka.

Senát Ústavního soudu (ÚS) vyhověl Benešové s tím, že odebráním případu Ceplovi nebylo řádně vysvětleno a že tím bylo porušeno právo Benešové na zákonného soudce. Ten se má podle ÚS věnovat jednomu případu až do konce.

Zároveň ale ústavní soudci konstatovali, že i v případě, že by žalující strana justičních činitelů spor u jiného soudce zvítězila, pro veřejnost by to nebylo věrohodné. Odkázali přitom na kauzu Čunek, od níž se kauza justiční mafie odvíjí a která v očích veřejnosti zůstala očerněna kvůli odebrání případu státním zástupcům.³³

Na právech v Plzni se dělaly zkoušky před komisemi, které nikdo neschválil

Titul Ph.D. na plzeňských právech získalo zřejmě neoprávněně čtrnáct z celkem šedesáti tří absolventů tamních doktorských studijních programů. Potvrdila to závěrečná zpráva rektorské komise Západočeské univerzity.

„Ve všech případech komise doporučila prověřit kvalitu obhájené disertační práce nezávislými odborníky, popřípadě zahájit řízení vedoucí k odebrání titulu Ph.D.“ sdělila předsedkyně komise Eva Pasáčková.

Jména zatím univerzita tají, spekuluje se ale především o lidech z okolí bývalého proděkana Milana Kindla.

³² Novinky.cz, úterý 18.8.2009, <http://www.novinky.cz/domaci/176650-kovarova-znovu-otevrela-kauzu-cunek-podle-kritiku-chybne.html>

³³ Novinky.cz 22.10.2009, <http://www.novinky.cz/domaci/182292-kauzu-justicni-mafie-znovu-projedna-soudce-cepl-rozhodl-ustavni-soud.html>

Může jít například o dalšího bývalého proděkana Ivana Tomažiče, jehož plagiátorská kauza kolotoč skandálů na plzeňských právech rozpoutala, dále o předsedu akademického senátu právnické fakulty Daniela Teleckého, Kindlova společníka Ondřeje Davida, pedagogy fakulty Jana Kavku a Jana Suchého a také o bývalého náměstka policejního prezidenta Jana Brázdu. „V osmi případech bylo jako nejzávažnější pochybení shledáno konání státní doktorské zkoušky a obhajoby disertační práce před komisí, její jmenování nebylo schváleno vědeckou radou fakulty,“ uvedla Pasáčková.

Kontroly doktorských studií odhalily, že komise pro třináct absolventů byly účelově sestavené. A třeba předmět Teorie práva a právní filozofie v šesti případech zkoušeli odborníci z jiného oboru.³⁴

Dle mého názoru české soudnictví ztrácí ve společnosti důvěryhodnost díky těmto případům. Zejména neprůhlednost v řešení některých kauz je určitě velmi diskutabilní. Dobrému jménu české justice určitě nenapomáhá ani zdlouhavost při řešení některých sporů (spory se často řeší i několik let bez nějakého výsledku).

Přestože Ministerstvo spravedlnosti zejména dle informací v médiích vyvíjelo v poslední době poměrně intenzivní tlak na zlepšení této nepříznivé situace přijímáním řady i legislativních opatření, bude dle mého názoru otázkou delšího časového horizontu zlepšení situace v této oblasti.

7 Systém justice ve vybraném státu EU

7.1 Belgie

7.1.1 Struktura soudů v Belgii

Na vrcholu této struktury je kasační dvůr. Kasační soudní dvůr je jako nejvyšší soud nadřazen veškerému soudnictví království.

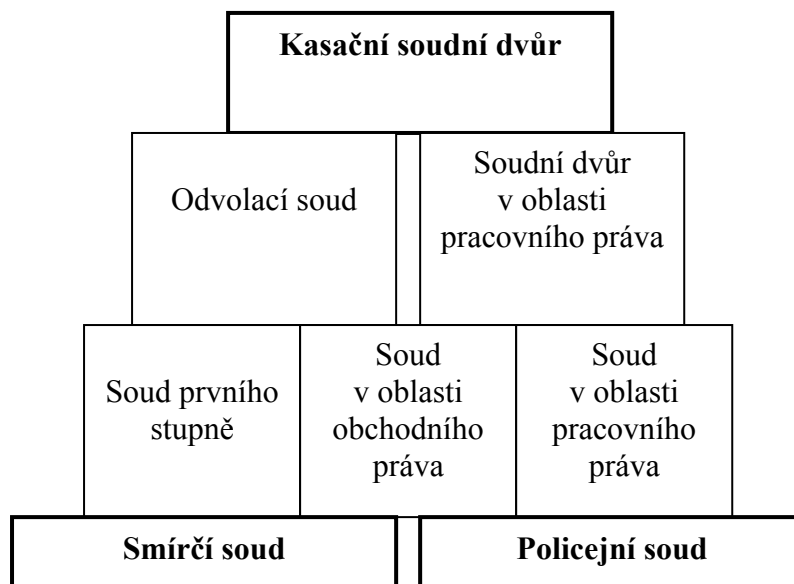
Na úrovni pod kasačním soudním dvorem (na stupni odvolání) máme odvolací soudy, uváděné v ústavě. Odvolacích soudů je pět a oblast jejich územních pravomocí je určena ústavou. Těchto pět odvolacích soudů je následujících: odvolací soud v Bruselu, v Gentu, v Antverpách, v Lutychu a odvolací soud v Monsu. Na stejné úrovni a se stejnými pravomocemi jako mají odvolací soudy existují soudní dvory v oblasti pracovního práva. Na nižším stupni této struktury se nachází soud prvního stupně, soud v oblasti obchodního práva, soud v oblasti pracovního práva a policejní soud. Územní pravomoc těchto soudů je založena na pravomocích podle obvodů. V celé Belgii existuje dvacet sedm obvodů. Ve většině soudních obvodů je na jeden obvod policejní soud a v určitých obvodech, zejména v Bruselu, je policejních soudů několik.

Na posledním stupni pyramidy se nacházejí smírčí soudy. Belgie má sto osmdesát sedm smírčích soudů. Pravomoc těchto soudů závisí na kantonu, k němuž náleží. Každý soudní kanton má smírčí soud.³⁵

³⁴ Novinky.cz, pondělí 28.12.2009, <http://www.novinky.cz/domaci/187825-na-pravech-v-plzni-se-delaly-zkousky-pred-komisemi-ktere-nikdo-neschvalil.html>

³⁵ Evropská komise – Evropská soudní síť, http://ec.europa.eu/civiljustice/org_justice/org_justice_bel_cs.htm

Pyramidová struktura soudnictví v Belgii

Mimo klasickou strukturu soudů v Belgii byl zřízen v roce 1983 tzv. **Rozhodčí soud**, pro celou Belgii je jeden rozhodčí soud, jehož složení, pravomoci a chod jsou stanoveny zákonem.

Rozhodčí soud je zmocněn:

- řešením kompetenčních sporů mezi zákonem, vyhláškou a nařízením navzájem z důvodu porušení předpisů stanovených ústavou
- k řešení porušení zákonem, vyhláškou nebo nařízením vymezených článků ústavy³⁶

7.1.2 Srovnání struktury soudů Belgie a České republiky

Můžeme si všimnout, že struktura soudů v Belgii je poměrně odlišná od struktury soudů v České republice. V České republice funguje čtyřstupňový systém soudnictví, na rozdíl od Belgie, která má dva stupně (kasační soudní dvůr není brán jako třetí stupeň).

Na rozdíl od Belgie v Česku nemáme žádné policejní ani smírčí soudy. Nejnižší instancí jsou v Česku okresní soudy

Smírčí soud – smírčí soudce je soudce, který je občanu nejbliže. V rámci obecných pravomocí smírčí soudce rozhoduje ve všech žalobách, jejichž částka nepřesahuje 1 860 EUR, s výjimkou žalob, které jsou zákonem ze soudní pravomoci vyjmuty.

Policejní soud rozhoduje v obecných věcech o všech žalobách s jakoukoliv částkou, které se týkají náhrady škody vyplývající z dopravní nehody.³⁷

³⁶ Evropská komise – Evropská soudní síť, http://ec.europa.eu/civiljustice/org_justice/org_justice_bel_cs.htm

³⁷ Evropská komise – Evropská soudní síť, http://ec.europa.eu/civiljustice/org_justice/org_justice_bel_cs.pdf

Soudy prvního stupně, soudy v oblasti obchodního a pracovního práva můžeme přirovnat k českým okresním soudům, popřípadě krajským soudům.

Odvolací soudy můžeme srovnat s českými vrchními popřípadě krajskými soudy.

Na rozdíl od České republiky existují v Belgii ještě **soudní dvory v oblasti pracovního práva**, které se nachází v obvodech odvolacích soudů, tudíž je pět soudních dvorů v oblasti pracovního práva.

Kasační soudní dvůr – pro celou Belgii je jeden kasační soudní dvůr. Rozhoduje s konečnou platností o vyhlášených rozsudcích, které mu jsou předány. Kasační soudní dvůr také zajišťuje kontrolu a koordinaci judikatury.

8 Závěr

Domnívám se, že moje práce splnila základní cíl, který jsem jejím zpracováním sledovala, a to stručnou a přehlednou formou popsat strukturu našeho soudnictví včetně dalších institucí spadajících do působnosti Ministerstva spravedlnosti. Pro ucelený pohled na tyto instituce jsem kromě struktury a stručné charakteristiky jejich činnosti, zapracovala do tohoto materiálu i informace o předpokládaných výdajích na činnost vybraných institucí z příslušných kapitol státního rozpočtu.

Použité zdroje

Literatura:

- Rektořík, J. a kol. Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru, Ekopress, s.r.o. druhé aktualizované vydání 2007, ISBN 978-80-869229-29-3
- Schelleová, I. a kol. Organizace justice a právní služby, KEY Publishing s.r.o. Ostrava 2008, ISBN 978-80-87071-68-7
- Rektořík, J. Ekonomika veřejného sektoru, DSO, Masarykova univerzita v Brně 2005, ISBN 80-210-3505-6
- Peková, J. Pilný, R. Jetmar, M. Veřejná správa a finance veřejného sektoru, 3. aktualizované rozšířené vydání, nakl. ASPI a.s. 2008, ISBN 80-7357-052-1
- Judr. Veselá Samková K., Přístupná a efektivní justice, nakl. Europlatform 2007, ISBN 978-80-254-1409-5

Internetové zdroje:

www.wikipedie.cz

www.nssoud.cz

www.vscr.cz

www.justice.cz

www.mfcr.cz

www.ok.cz/iksp/

www.aktualne.cz

www.novinky.cz

www.ec.europa.eu

